

OM BEHANDLINGEN

AF

SINDSSYGE FORBRYDERE.

Når spørgsmålet er om den betydning, som de lægevidenskabelige erfaringer, hentede fra psykiatriens gebet, får for retslivet, har det sine store vanskeligheder for lægen på rette måde at komme ind i diskussionen. Og disse vanskeligheder fremkomme, hvilken vej end retslæren vælger ved undersøgelserne på tilregnelighedsspørgsmålets område. Man kan i denne henseende særlig skelne mellem to forskellige veje. Det er sagt, at tilregneligheden dels er den retslige evne til at begå en forbrydelse, dels den retslige evne til at lide en straf, og en til denne adskillelse svarende forskellighed lader sig også påvise i de retslærdes betragtningensmåde. Nogle gøre gældende, at om det end processuelt kan stille sig således, som om mangelen på tilregnelighed var en strafudelukkelsesgrund, så er det dog at stille sagen på hovedet, når man ved tilregnelighedens bestemmelse går ud fra evnen til at lide straf; man må rigtigere betragte tilregneligheden som et nødvendigt moment i forbrydelsesbegrebet, som forudsætning og betingelse for, at der foreligger en forbrydelse. Her statuerer altså retslæren, at den sindssyge mangler de subjektive betingelser for at begå en forbrydelse, og det følger så deraf, at en

til lovgiverens hensigt svarende straf kun kan exekveres på et åndelig sundt menneske*). Idet nu lægerne i tilregnelighedslæren som oftest have fulgt denne vej, ere de blevne tvungne ind på de filosofiske doktriner om forbrydelsens subjektive betingelser, og det er derved vi have fået de lidet frugtbare diskussioner, der knytte sig til spørgsmålene om evnen til fri selvbestemmelse eller om grænsen mellem sindssygdøm og ikke-sindssygdøm.

Mere udsigt til en frugtbar samvirken synes der at åbnes gennem den anden noget forskellige betragtningsmåde, som vi kunne erkende indenfor retslæren. Denne går den vej, at den gør gældende, at de subjektive betingelser for strafbarhed ere tilstede også hos de sindssyge, så at der, hvis en abnorm tilstand skal være en straffrihedsgrund, fordres en særlig begrundelse af, at straffen her trods tilstedeværelsen af hine subjektive grundbetingelser ikke får den efter dens natur og formål nødvendige hjemmel. Det vil let ses, at ved denne vej for undersøgelsen ledes såvel de almindelige overvejelser som den konkrete, direkte iagttagelse, der må anstilles ved hvert enkelt tilfælde, ind i et noget forandret spor. Undersøgelsen kommer ikke længere til udelukkende at tage sigte på individernes tilstand før domfældelsen, på de psykologiske betingelser,

---

*) Allg. preuss. landrecht, th. II, 20 § 16: Wer frei zu handeln unvermögend ist, bei dem findet kein verbrechen, also auch keine strafe statt.

Code pénal art. 64: Il n'y a ni crime, ni délit o. s. v. i modsætning til de tilfælde, hvor der foreligger en forbryderisk handling, men denne er excusable.

Ortoléan: Eléments du droit pénal S. 135: Den sætning fra romerretten: Satis furere ipso punitur, sufficit furere ipso eum puniri, kan kun betragtes som en lidet rationuel frase. Når den sindssyge er straffri, er det fordi hans person mangler de nødvendige elementer til at være forbryder, og et andet ord fra romerretten indeholder snarere sandheden: Quæ enim in eo culpa est, quum suæ mentis non sit?

under hvilke forbrydelsen er begået; bestemmelsen af individets kapacitet som strafobjekt træder i forgrunden, den kriminalistiske erfaring henvises til at søge sit materiale mere i fængslet end i retssalen. Og når spørgsmålet er, hvilken indflydelse de psykiatriske erfaringer får på retslivet, særligt overfor spørgsmålet om forbindelsen mellem forbrydelse og sindssygdom, så går undersøgelsen bedst ud fra iagttagelsen af de forskellige behandlingsmåder, der kan være tale om at bringe i anvendelse overfor de sindssyge eller i mental henseende tvivlsomme individer, som begå forbrydelser, en prøvelse af betingelser og hindringer for opnåelsen af, hvad der ved de forskellige straffe- og sikkerhedsforanstaltninger tilsigtes. Talen er her dels om de dispositioner, staten træffer for individer, den erkender for syge (overgivelse til familiens varetægt, øvrighedens specielle opsig, behandling på sindssygeanstalt), dels om fængselsstraffen i dens forskellige former, og hertil kommer i den senere tid spørgsmålet om en mellemting mellem straffe- og sikkerhedsforanstaltning, om visse egne behandlingsmåder for endel herhen hørende individer. Bestemmelsen af, hvilken behandlingsmåde der i det konkrete tilfælde efter afvejelse af alle hensyn må anses for den mest passende, er naturligvis af retslig natur, fordi den beror på afgørelsen af, hvad der efter omstændighederne må indrømmes de forskellige faktorer, som bestemme straffens berettigelse og hensigt. Men ved spørgsmålet om de forskellige anbringelsesmåders område kommer dog også lægevidenskabelige hensyn til at gøre sig gældende, og man vil derfor formentlig med nytte kunne gennemgå de forskellige behandlingsmåder under stadig iagttagelse af den indflydelse, som kendskabet til de sygelige sindstilstande må få på de derhen hørende spørgsmåls løsning.

I.

Først skulle vi betragte *fængselsbehandlingen* med særligt hensyn til de sindssyge forbrydere. Når lægevidenskaben

så almindeligt opstiller den fordring, at sindssyge ikke må straffes, så vil denne foreløbige regel formentlig heller ikke finde modsigelse fra retslærens side. Der er rigtignok mange forskellige straffeteorier og mange forskellige retslige anskuelser om, hvad straffen skal bevirke. Men ligesom det hører til de hensyn, vi overalt træffe, at straffen skal beskytte samfundet og at den skal afskrække fra forbrydelser, således betragte også alle det som liggende i straffens hensigt at øve en indvirkning på individets karakter og retslige tænke måde. Det er forskelligt, på hvilket punkt hovedvægten lægges, men det kan vel siges, at i alle straffeteorier gør også det sidste hensyn sig gældende. I reglen kan nu straf ikke komme til anvendelse på sindssyge, *fordi den her vilde forfejle sit mål*. Straffens hæmmende og omstemmende virkning kan ikke gøre sig gældende ved en vedvarende heftig exaltation eller depression af følelseslivet, ved tilstedeværelsen af falske forestillinger, eller hvor hele forestillingsrækker ere bortfaldne; straffen vil kun til ingen nytte forhøje den tilstedeværende sygelige stemningsanomali. Ligeledes, hvor talen er om tilfælde af sindssygdom, der allerede have gennemløbet de forskellige stadier lige til den åndelige sløvhed eller fuldstændige forvirring, hvor vi ikke længere finde nogen tydelig bevidsthed om forbrydelse og strafskyld, ikke nogen følelse af anger eller af straffens betydning. Om disse tilfælde hersker der ingen uenighed; sådanne bør ikke være genstand for straf.

Anderledes, hvor talen er om de lettere former af sindssygdom, i hvilke individet oftest vil have en tydelig bevidsthed både om sin forbrydelse og sin straf. Her er der mange, der mene, at sindssygdom ikke udelukker straffen. Hvor de ovenfor omtalte hindringer for straffens virkninger ikke ere tilstede hos de sindssyge, er der heller ikke længere nogen grund til, hedder det, at give afkald på straffen som korrektionsmiddel.*) Ikke enhver forbryder i vore fængsler,

*) Spamer. Ist es wahr, dass der forenische standpunkt der neueren psychiatri sich mit den interessen des staates nicht vereinbaren lässt? Viertelj. f. gerichtl. med. 1877, s. 126.

som en strengt videnskabelig diagnose må tælle til de sindssyge, er i den grad forstyrret, at han som fuldstændig utilregnelig skulde have mistet enhver tydelig bevidsthed om sin stilling; de fleste lide kun af sådanne sygelige forstemninger eller partielle forstyrrelser, som ikke hindre erkendelsen af handlingernes strafbarhed eller ialtfald ikke i den grad, at de bør undgå straf. Sålænge straffen har betydning for forbryderen og føles som sådan, så kan hans sygdom, lige så lidt hans sjælelige som hans legemlige, stille sig i vejen for straffefuldbyrdselsen. Ved sådanne lettere grader af sindsforstyrrelse formenes både straffens omstemmende og dens afskrækkende virkning at kunne gøre sig gældende.

Som eksempel på denne opfattelse kan mærkes den i Norsk Højesteretstidende 1865, s. 158 og Norsk magasin for lægevidenskaben 1864, s. 654 omhandlede højesteretssag. Den anklagede var frifunden ved overretten efter at have været indlagt til observation på en sindssygeanstalt, hvis overlæge erklærede ham for utilregnelig. Efter at sagen var indanket for højesteret, forlangtes der en erklæring af det medicinske fakultet. Dettets majoritet erklærede sig for utilregnelighed, medens en minoritet i et separatvotum udtalte følgende: „Undertegnede medlemmer ere vistnok enige med vore kolleger i, at angældendes sindstilstand ikke er normal, men med hensyn til denne sygelige sindstilstands beskaffenhed og grad, da anse vi det for meget tvivlsomt, om han kan erklæres utilregnelig. Sålænge sådanne personer have bevidstheden om og erkende nødvendigheden af menneskelige love og kunne antages modtagelige for straffens virkninger, er det for os klart, at de ikke uden videre bør erklæres straffri. Vi kunne nemlig let tænke os, at straffen foruden at føles som sådan også kunde virke som en kur for den exalterede og ensidige sindstilstand. Vi formene derfor, at indsættelse i en straffeanstalt under en gejstligs og læges stadige tilsyn og påvirkning bør forsøges.“ Se også Norsk højesteretsdom af 20 Marts 1874: — — „Der

kan ikke være nogen tvivl om, at han må antages for sindssyg i dette ords videre betydning; men det, der forekommer mig (den først voterende) at være tvivlsomt, er, om angældendes sindssygdom kan antages at være af den beskaffenhed, at den i almindelighed må antages at have betaget ham enden til fornuftig selvbestemmelse og gjort ham uimodtagelig både for straffetruslens indvirkning og for selve straffen“. Ligeledes Norsk højesteretsdom af 29 November 1871: — „Det kan ikke anses for bevist, at anklagedes mentale tilstand er af den beskaffenhed, at lovens straffetrusel med hensyn til ham må anses uvirksom.“

Ligesom vi i disse sidste domme se indvirkningen af straffetruselsteorien, således er dette også tilfældet med et herhen hørende aktstykke, der i sin tid er fremkommet herhjemme, nemlig Canc. skriv. af 11 Maj 1833. Talen er om individer, „hos hvilke det, da forstandsevnerne ikke ere aldeles forstyrrede, ikke kan antages absolut umuligt at undertrykke de syge følelser og attræer, der friste til en forbrydelse,“ men „hvor dog den fri fornuftige styrelse af villien var således indskrænket ved sygelige følelsers og begæringers indvirkning, at fuld kriminel tilregnelighed ikke kan antages at finde sted.“ Spørgsmålet er her, „om det ikke med tilforladelighed kan antages, at frygten for straffens anvendelse dog bedst vilde være i stand til hos slige individer at overvinde også de tilskyndelser til en forbrydelse, som den omhandlede sygelige tilstand i føle- og begæreevnen fører med sig.“

Endelig kan i denne sammenhæng mærkes den måde, hvorpå spørgsmålet om disse individers kapacitet som straffobjekter præciseres af May i Goldtammers archiv I, s. 303. Han opstiller følgende formel som den, efter hvilken juristerne og lægerne må træffe afgørelsen: „Kann aus dem gegenwärtigen somatischen und psychischen zustande des inculpaten mit irgend welcher sicherheit und aus welchen gründen geschlossen werden, dass der inculpat im stande war, durch die aussicht auf die strafe oder

strafähnliche momente zur unterlassung der that bestimmt zu werden?“ I denne formel har den *Geibske* straffeteori fundet udtryk; efter denne udelukkes tilregneligheden, hvor muligheden for den handlendes „bestimbarkeit“ ved udsigt til straf eller andre straffen lignende indvirkninger, som ikke blive virksomme i den nærmeste fremtid, er ophævet. Derfor skulde al virkelig sindssygdом betinge utilregnelighed, fordi den handlende her beherskes på en sådan måde, at ethvert hensyn til følger, han ikke umiddelbart har for øje, bortfalder for ham. Hele denne opfattelse er imidlertid i strid med de faktiske erfaringer, ifølge hvilke vi hos alle sindssyge kunne finde endog en høj grad af forudseenhed og klog beregning; det opstillede kriterium kan derfor heller ikke være det rette til bestemmelsen af den *grad* af sindssygdом, ved hvilken straffen endnu kan finde anvendelse.

Overhovedet vil den omhandlede anskuelse af straffens berettigelse ved de lettere former af sindssygdом vanskeligt kunne lade sig retfærdiggøre. Sålænge der, som her, er tale om utvivlsomme, erkendte sygelige tilstande, bliver adskillelsen mellem svære og lette tilfælde vilkårlig og betydningsløs overfor sindssygdомmenes store fællesejendommeligheder, og der synes derfor heller ikke at kunne være tale om en forskellig behandling af sygdommen efter dennes grad. Når der utvivlsomt er sindssygdом tilstede, synes bevidstheden om forbrydelse og straf ikke at kunne afgive den absolute målestok, efter hvilken den sindssyge forbryders behandling må bestemmes; når det står fast, at vedkommendes tanker og følelser ere forandrede på sygelig måde, synes det ikke at kunne komme an på, om han endnu har bevaret så megen rigtig forestillingsevne, at han véd, hvad et fængsel er og hvorfor han befinder sig i et sådant. Det er muligt, at man i adskillige af disse såkaldte lettere tilfælde vilde kunne opnå visse af straffens virkninger, ligesom vi i sindssygeanstalterne med godt resultat gribe til visse disciplinære forholdsregler, der have straffens

karakter; for så vidt kan man ikke altid her gøre den grund gældende mod fængselsbehandlingen, at den vilde forfejle sit mål. Men der er da et andet, for alle tilfælde af sindssygdom gyldigt hensyn, som lægevidenskaben på dette punkt må trænge frem i forgrunden, nemlig hensynet til, om der andensteds er gunstigere betingelser for den syge til at opnå en absolut eller relativ helbredelse. Hvor muligheden for helbredelse ikke på forhånd kan udelukkes, *må straffeformålet træde i baggrunden og hensynet til helbredelsen være hovedsagen.* Og selv om man i det givne tilfælde må opgive tanken om en absolut helbredelse, kan dog sindssygeanstalten fremstille sig som det efter omstændighederne heldigste opholdssted, fordi forholdene på straffeanstalterne stille sig hindrende i vejen for en relativ bedring eller for bevarelsen af den tilstedeværende tilstand uden yderligere tilbagegang. Det er bekendt, at lægerne på sindssygeanstalterne også i sådanne tilfælde søge gennem psykisk påvirkning, gennem det daglige livs ordening og disciplinære foranstaltninger, at bringe en behandling til anvendelse, der går ud på at eliminere de sygelige ytringer, at udbytte den tilstedeværende arbejdskraft, at bevare og befæste de sunde følelser og de rester af åndelige evner, der ere tilbage. Da nu opholdet på en straffeanstalt tværtimod egner sig til yderligere at udvikle det sygelige og der ialtfald her mangler midler og erfaring til at anvende den behandlings- eller forplejningsmåde, som sætter den sindssyge under de gunstigste vilkår for en absolut eller relativ helbredelse, blive i sådanne tilfælde sindssygeanstalterne det rette opholdssted, medens straffeanstalterne ville udsætte de syge for forværrelse og tilbagefald.

Som illustration til denne opfattelse kan benyttes den interessante kriminalhistorie angående CHRISTEN C., som ved højesteretsdom af 18 Maj 1864 dømtes fra livet for barnemord. Efter dommens afsigelse blev der spørgsmål om hans tilregnelighed, idet der kom en sindssygdom til udbrud i arresten. Han blev derfor på sundhedskollegiets foranledning (årsberetning 1864, s. 151) indlagt til observation på en sindssygeanstalt. Dennes overlege (Prof. SELMER)

påviser i en erklæring af 18 Januar 1866 (sundhedskoll. årsb. s. 31), at der forud for den utvivlsomme sindssygdom, der kom til udbrud i arresten, er gået et mere eller mindre udtalt, ved gemytsforstæmninger og søvnløshed karakteriseret forløberstadium, hvis begyndelse ligger meget længere tilbage i tiden end den omhandlede forbrydelse, hvoraf følger, at han ved den tid, da han ombragte sin søn, ikke har befundet sig i en aldeles normal sindstilstand. — Under opholdet i sindssygeanstalten have de patologiske træk efterhånden tabt sig, hvorimod han lidt efter lidt er bleven noget mere sløvet. „CHRISTEN C. har således vel overstået sin sindssygdom, men ikke uden at den har efterladt sig følger, som endnu spores gennem en vistnok meget langsom sløvelse; hans helbredelse er ikke aldeles fuldstændig og dens varighed ingenlunde sikret. For tiden er der vel ikke nogen bestemt grund til at imødesee et recidiv; *men da den nuværende tilstand sjensynlig har en støtte i anstaltsforholdene, er det tvivlsomt, om den vilde holde sig, dersom han ved udførelsen af en straf blev stillet under forandrede forhold.*“ I skrivelse af 3 Marts 1866 sluttede kollegiet sig til denne erklæring og tilrødede, da helbredelsen ikke syntes fuldstændig, et forlænget ophold i sindssygeanstalten. Justitsministeriet bestemte derpå, at arrestanten måtte blive endnu et halvt år på anstalten, og efter denne tid affordredes der overlægen en fornyet erklæring. Denne går ud på, at der ingen kendelig forandring er foregået i den omhandlede patients tilstand. „Det tør således antages, hedder det i erklæringen, at den forholdsvis ret gode tilstand, hvori CHRISTEN C. i længere tid har befundet sig, yderligere er befæstet; alligevel er han at betragte som et til tilbagefald temmelig stærkt disponeret individ. Han hører til det ikke ganske ringe antal af patienter, hos hvem der under de af livet i anstalten betingede forhold ikke bemærkes noget sygeligt, men som dog ikke kunne undvære den støtte, anstaltsforholdene yde dem, uden at være meget udsatte for igen at blive syge; og uagtet et forsøg på at udskrive ham just ikke vilde have meget imod sig under almindelige og gunstige forhold, er det dog sandsynligt, at hans overgang til sådanne vilkår, som eksekutionen af en straf måtte medføre, selv om dødsstraffen blev eftergivet, ikke vilde undlade at have tilbagefald til følge“. Sundhedskollegiet (erkl. 27 Oktbr. 1866) sluttede sig til denne erklæring og anbefalede et yderligere forlænget ophold på anstalten. I en tredje erklæring af 7de Juni 1867 henholder overlægen sig til de foregående og tilløjer: „at *det turde være meget tvivlsomt, om Chr. C's nuværende ret gode tilstand nogensinde vil erholde en sådan fasthed, at udførelsen af en straf vilde undlade at udsætte ham for tilbagefald.*“ Herefter tilrødede sundhedskollegiet (erkl. 23 Juli 1867) patientens forbliven på anstalten uden fornyede erklæringer.

Det har i det foregående været vor opgave at fremhæve de krav, der fra lægevidenskabens side må gøres gæl-

dende overfor de sindssyge forbrydere, og vi ere komne til det resultat, at den sindssyge forbryder ikke hører hjemme på straffeanstalten men finder sin rette behandling på sindssygehospitalerne, et princip, der beholder sin gyldighed, hvadenten sygdommen er helbredelig eller ikke, og hvadenten talen er om sådanne, der have begået forbrydelsen i sindssygdom og derfor må frifindes, eller om sindssyge straffefanger. Det bliver nu spørgsmålet, om dette standpunkt, der let lader sig opretholde overfor sådanne forbrydere, der utvivlsomt ere sindssyge, også slår til hos dem, hos hvem dette ikke er tilfældet; om de tvivlstilfælde, der ikke kunne undgås, nøde til at modificere eller supplere hin almindelige grændregel. Spørgsmålet er, om det er et holdbart standpunkt, dette at erklære straffe for absolut rigtige hos „sindssunde“ og absolut forkastelige hos „sindssyge“, eller om ikke mangelen på en skarp grænse mellem sygdom og sundhed gør, at vi ikke altid komme ud af det hermed. Her fremkommer trangen til særegne behandlingsmåder, som kunne bringes i anvendelse på sådanne tvivlsomt sindssyge; istedenfor det udelukkende valg mellem straffeanstalt og sindssygeanstalt bliver her spørgsmål om en mellemting mellem straf og sikkerhedsforanstaltning, eller selv om man forlanger fuld straffrihed også for disse tvivlsomme individer, så er det dog spørgsmålet, om der ikke fra dette punkt, *efter* frifindelsen, kan blive tale om en forskellig behandling af de utvivlsomme og de tvivlsomme. Det er de forskellige herhen hørende behandlings- og forplejningsmåder, som vi i det følgende skulle beskæftige os med under særlig iagttagelse af, hvad lægevidenskaben kan yde som bidrag til spørgsmålet om sådanne supplementære institutioners nødvendighed eller undværlighed.

II.

Mellem disse særegne former af sikkerhedsforanstaltninger skal først omtales en, som der i sin tid er fremkommet forslag om herhjemme, nemlig i den ovenfor ci-

terede Cancelliskrivelse af 11 Maj 1833. „Det er ikke sjældent“, hedder det her, „at den forstyrrede sindstilstand, domstolene lægge til grund for frifindelsesdommen, ikke har åbenbaret sig med sådanne sygdomskendetegn, at den pågældende kan underkastes nogen lægebehandling. Det hænder endog ofte, at det allerede umiddelbart ved slige personers indsættelse i en galeanstalt af lægen og bestyrelsen findes, at der intet spor er af afsindighed, og de måtte således, når de skulde betragtes som afsindige, der til kur eller bevogtning indsættes i en galeanstalt, sættes i frihed; dette finder man imidlertid ikke at kunne anvende i ovennævnte tilfælde, blandt andet fordi det vilde komme i kollision med den afsagte dom. Det er uvist, om og når man senere med nogen sikkerhed kan ophæve den ved dommen bestemte forvaring; thi når et menneske, der ellers ikke har lagt nogen grundet afsindighed for dagen, ikke desto mindre antages at lide af latent galskab, der har bragt ham til, uden at man kan tilskrive den fri villie andel deraf, at begå endog de groveste brud på sine medborgeres sikkerhed, skønnes det ikke, hvilket kriterium der kan anses tilstrækkeligt til at antage, at denne tilstand igen er ophævet, så at den pågældende atter kan overlades til sig selv.“ „Denne vanskelighed ved de omhandlede individers behandling kunde måske bedst forebygges, når vedkommende under sådanne omstændigheder kunde *efter dom hensættes i forvaring og tåleligt arbejde i en eller anden straffeanstalt, uden at han derfor blev betragtet lige med de andre straffefanger.* Et sådant arbejde kunde ikke anses som en forværrelse i den vedkommendes tilstand; tværtimod vilde han, når han i en dåreanstalt skulde behandles som et individ, af hvem man, uagtet intet kendeligt spor til galskab ytrer sig, tør befrygte de største forbrydelser, blive større tvang underkastet end en straffefange“*). Denne

*) Sammenlign ØRSTED i Eunomia II, s. 319: Når et menneske, der ikke kan betragtes som rasende, men vel som i en vis grad forvirret eller tosset, begår en forbrydelse som mord,

17. 9. 1833 i Almu. Rets.

skrivelse stiledes til højesteret, men synes ikke senere at være bleven besvaret eller drøftet, så at det vanskeligt lader sig se, hvorledes man nærmere har tænkt sig den foreslåede art af forvaring iværksat.

Til de egne sikkerhedsforanstaltninger, der her komme i betragtning, hører endvidere den at stille vedkommende *under øvrighedens særlige tilsyn*. Man har ment, at en sådan stadig opsigt måtte kunne være tilstrækkelig fyldestgørende i mange tilfælde, hvor indsættelsen på en sindssygeanstalt hverken vilde være retfærdig eller human, og navnlig ved visse efter deres natur uforanderlige konstitutionsanomalier, hvor hensynet til helbredelsen ikke kan gøre sig gældende ved overvejelsen af den relativt mest passende foranstaltning. Ved sådanne tilfælde tager det sig ofte ud som en påfaldende inhumanitet mod individet selv, når man, hvor talen er om en forbrydelse, for hvilken han kun vilde have en mindre og kortvarig straf at udstå, ved indsættelsen på en sindssygeanstalt påfører ham et tilsyneladende langt større og føleligere onde. Og hvad hensynet til samfundet angår, så kan man, menes der, også gøre for store indrømmelser til dettes fordringer om en garanti. Samfundets sikkerhed vilde ganske vist opnås, når man overgav alle forbrydere, der i åndelig henseende ikke ere ganske intakte, til sindssygeanstalterne. Men man kan med rette spørge, hvorfor

---

brandstiftelse eller deslige, da er det klart, at hvis sådan hans tilstand betager ham den frihed, der forudsættes til en handlings tilregnelighed, da må den på den anden side gøre ham vedvarende farlig for hans medborgere; thi man kan aldrig vide, om han ikke en anden gang, ligesom nu, uvøntet kan begå et groft brud på den offentlige sikkerhed. Den mildeste mening, man kan antage, er altså, at han for livstid må bevares således, at han til mindst byrde for det offentlige og med mindst lidelse for sig selv sættes ud af stand til at skade. Denne forvaring er egentlig ingen straf, men må dog tilkendes ved de kriminelle domstole, da den er en umiddelbar følge af, at disse formedelst det tvivlsomme i pågældendes sindstilstand fritage ham for egentlig straf.

den, der har dokumenteret sin almenfarlighed ved en forbrydelse, skal behandles så ganske anderledes end enhver anden farlig person, der mulig er sindssyg; og af dem går der mange frit omkring. Den store mængde af GRIESINGERS „psychisch schwächliche“, som egentlig ikke ere sindssyge, men som under visse omstændigheder, f. ex. under affekter, let tabe deres selvbeherskelse, ere egentlig en stadig fare for deres omgivelser; det samme er tilfældet med enhver epileptiker, fordi vi ikke vide, i hvilket øjeblik han under et anfald kan begå en forbrydelse. Her at træffe den rette grænse, hverken uden grund at berøve folk deres personlige frihed eller udsætte samfundet alt for meget, hører til de store vanskeligheder, og det er en svær opgave for den retslige psykiatri at udfinde de tegn, af hvilke man med størst mulig nøjagtighed kan drage slutningen til sådanne personers almenfarlighed, der ikke ere fuldstændig sindssunde. Det er som en hjælp til at komme ud over de vanskeligheder, der på dette punkt beredes den retslige administration, at somme have ment at måtte anbefale en mere udstrakt brug af den sikring, der består i en stadig opsigst fra øvrighedernes side; og autoriteterne kunde da måske i denne deres virksomhed med held alliere sig med sådanne institutioner som de engelske commissioners of lunacy.

Et eksempel på anvendelsen af den her omhandlede sikkerhedsforanstaltning, men tillige på den ringe betryggelse, den yder, giver landoverrets- samt hof- og stadsretsdom af 11te November 1873. Det hedder i denne døms præmisser om arrestanten P. A., tiltalt for mishandling af sin hustru, at han, efter hvad der under sagen er oplyst, må antages at have befundet sig i en på grund af brændevinsdrik utilregnelig tilstand, den gang han udførte handlingen. „I denne henseende bemærkes, at det under en tidligere mod arrestanten ligeledes for mishandling mod hans hustru anlagt sag, som havde hans friindelse tilfølge, af det kongelige sundhedskollegium er udtalt, at arrestanten lider af kronisk alkoholisme med jævnlige indtrædende akutte anfald eller delirium tremens af større og mindre intensitet, og at de excesser, han under sådanne anfald begår, ere ham utilregnelige. Til denne erklæring har sundhedskollegiet, hvis betænkning også i anledning af nærværende sag er indhentet, hen-

holdt sig og endvidere udtalt, at da hans tilstand viser sig uforbederlig under hans nuværende livsforhold, og da de stadig tilbagevendende paroxysmer med den dermed forbundne ustyrlige voldsomhed gøre ham til en for sine omgivelser farlig person, må kollegiet tilråde, at han tages under forvaring af øvrigheden. I henhold til denne erklæring må det vel bifaldes, at arrestanten ved underrettsdommen ikke er anset med straf for sit ovennævnte forhold mod sin hustru, men det findes dog ikke fornødent at bestemme, at arrestanten, der, når han ikke er beruset, må efter vedkommende læges erklæring anses sund på sjæl og legeme, sættes under egenlig forvaring, hvorimod det må være tilstrækkeligt, at han i medfør af straffelovens § 38 *undergives øvrighedens særlige tilsyn*“.

Efter denne doms afsigelse blev arrestanten løsladt af arresten. Men kort efter begyndte han atter at begå mishandling af sin hustru, fra hvem han imidlertid var bleven separeret, idet han jævnlig om natten indfandt sig i hendes lejlighed og jog såvel hende som deres 4 år gamle barn ud under frygtelige skældsord; engang havde han trukket hende ved hårene ud af sengen. Da hun således også en frostnat havde måttet forlade huset på grund af arrestantens ustyrlige adfærd og henvendte sig til politiet om hjælp, havde han dels udskældt betjentene for røvere, banditer og tyvknægte, dels slået ud imod dem og søgt at sparke dem. Allerede forinden havde han gentagne gange været anholdt for truende og fredsforstyrrende adfærd, havde ved disse lejligheder været meget voldsom og var undløbet fra arresten. I den mod ham påny anlagte sag blev han ved underretten dømt til af øvrigheden at sættes under forvaring. Denne dom stadfæstedes ved overretten og ved højesteretsdom af 18 Januar 1875. „Der foreligger ingen grund,“ hedder det i overrettsdommens præmisser, „til at antage, at arrestantens mentale tilstand er forandret siden sundhedskollegiets erklæring af 14 Aug. 1873, som tillige udtalte, at det måtte tilrådes, at arrestanten blev tagen under forvaring af øvrigheden“ — „og distriktslægen har i en under nærværende sag afgiven erklæring blandt andet ytret, at arrestanten er et mageløs voldsomt menneske og i beruset tilstand, som for ham er dagligt befundende, en farlig person for alle, der komme i berøring med ham, hvorfor distriktslægen anser det betænkeligt at lade ham gå frit om; resultatet vilde efter lægens formening blive, at han i drukkenskab vilde begå handlinger, som vilde have skrækkelige følger for dem af hans medmennesker, han tilfældig faldt over. Det må herefter billiges, at arrestanten ikke er belagt med straf, men efter straffelovens § 38 er dømt til at sættes i forvaring af øvrigheden“.

Endelig må omtales en ejendommelig form for behandling, der er bragt i forslag af KORNFEJLDT (Vierteljahrschr. f. gerichtl. und öff. medicin, 1875 I, s. 39: „Zum § 51 des

strafgesetzbuches für das deutsche reich.“) Forfatteren går ud fra en teori, som man i den nyere tid beskæftiger sig meget med, og ifølge hvilken der eksisterer en klasse individer, hos hvem der egentlig ikke er nogen sindssygdom i dette ords sædvanlige betydning, men hvor der skulde findes en ejendommelig, navnlig mod den ethiske side udtalt psychisk degeneration. Man regner hertil den klasse af vaneforbrydere, der ved drukkenskab og et uordentligt liv have pådraget sig psychiske forstyrrelser, som særligt disponere dem til forbrydelser, så at de idelig vende tilbage til fængslerne. Forfatteren søger nu at vise, at fængselsbehandlingen ikke er på sin plads overfor disse tvivlsomme individer, som repræsenterer den uhelebredelige, moralsk degenererede forbryderklasse. Der må altid i straffens formål ligge et moment af forbedring; vi ere derfor kun berettigede til at straffe, dersom vi kunne vente at tilbagegive individet moralsk forbedret til samfundet. For at forbedre forbryderen er det imidlertid nødvendigt, at han selv føler straffen som sådan; men disse mennesker have hverken anger eller æresfølelse, de befinde sig egentlig bedre i fængslet midt under straffen, end når de på fri fod må anstrenge sig med at sørge for sig selv. Og de ere ikke istand til en moralsk regeneration, de kunne ikke give den nødvendige garanti for, at de i deres frentidige liv ville respektere deres medmenneskers liv og ejendom, og man kan derfor ikke uden fare tilbagegive dem til det borgerlige liv og samfund. Det må altså efter denne anskuelse opgives at anvende straffe, ialtfald i deres nuværende form*), som middel mod de professionelle forbrydere.

---

*) En egen form af straffe, nemlig rent *korrektionsnelle*, som ved børn, bringes undertiden i forslag. Se således en af Berliner medico-psych. gesellsch. afgiven betænkning i archiv f. psych. u. nervenkrankh. 1870. S. 456. Ligeledes Köstlin: System d. deutsch. straf. 1855, s. 150 anm

Schaal: Vierteljahrschr. f. gerichtl. medic. 1875 II, s. 66 („Principien der strafrechtspflege“) opkaster det spørgsmål, om

Men heraf følger ikke, at man skal lade dem vedblive at krænke samfundets love. Statens opgave bliver at gøre dem uskadelige; og navnlig ved idelig gentagne forbrydelser, der vise, at den forsøgte fængselsbehandling ikke har ført til målet, må der gribes til særlige foranstaltninger. Det foreslås da at bringe *deportation* til anvendelse på disse degenererede mennesker, af hvilke samfundet ikke har noget at vente, og som det for stedse må have fjærned. I deportationen skulde der åbne sig en god udvej for behandlingen af disse individer; den giver den største sikkerhed for samfundet, den er for de vedkommende selv den bedste og mildeste form, under hvilken de på en relativ fri måde kunne anvende deres arbejdskraft.

Overfor dette forslag må det bringes i erindring, at de erfaringer, man i visse af de store stater har gjort med hensyn til deportationen, egentlig ikke opmuntre til videre forsøg i denne retning. Det er i virkeligheden også kun fra enkelte sider, at denne behandlingsmåde foreslås. Derimod have vi i det følgende at omhandle en ejendommelig art af sikkerhedsforanstaltning, som vi nu tildags overalt se bragt i forslag, nemlig *forbryderasyl*. Vanskelighederne ved behandlingen af de demoraliserede og degenererede individer, overfor hvilke samfundet er berettiget til at kræve sikringsmidler, fordi de ved at leve mellem os true vore dyreste interesser, formenes at kunne løses ved oprettelsen af egne sikringsanstalter med asylagtig karakter. Sådanne institutioner menes det at samfundet skylder de ulykkelige mennesker, hvis ansvarlighed overfor lovene endnu er et

---

ikke vor tids sentimentale humanitet for meget skyr de *korporlige straffe* ved forbrydelsens behandling. Det er en erfaring fra børneopdragelsen, at den, som ikke er forstandig nok til eller som ikke vil indse nødvendigheden af en handling eller dens undladelse, påvirkes kraftigst af det argumentum ad hominem, som en korporlig straf indeholder; denne erfaring formener forf. måtte kunne benyttes, hvor det gælder at påvirke en pervers tankeretning og afskrække fra forbrydelsers gentagelse.

åbent spørgsmål, men hvis farlighed for livstid i almindelighed er hævet over enhver tvivl, som ere lige uvelkomne gæster på straffeanstalterne og sindssygeanstalterne, men som vilde finde deres rette behandling på steder, der forenede de førstes form med de sidstes hele ånd og apparat.

Det var i England, at man først oprettede sådanne forbryderasyler, i hvilke man holdt indesluttede dels de såkaldte „criminal lunatics“ d. v. s. sådanne, der allerede vare sindssyge, da de begik forbrydelsen, dels „insane convicts“, der først ere blevne det i deres fangetid. Og det er navnlig siden det store „Broadmoor criminal lunatic asylum“ trådte i virksomhed i 1863, at man har begyndt at høste erfaringer om dette systems brugbarhed. Der behandles i Broadmoor årlig c. 500 syge, hvoraf fire gange så mange mænd som kvinder. Når patienterne helbredes inden straffetidens udløb, sendes de tilbage til straffeanstalterne; er derimod straffetiden udløben, uden at der er indtrådt helbredelse, overgår patienten til sine pårørende eller til de kommunale myndigheder for som regel derfra at overføres til et sindssygehospital. Erfaringerne fra Broadmoor have i det hele ikke været gunstige; individernes voldsomhed, deres tilbøjelighed til sammenrottelse og idelige flugtforsøg have nødt til forholdsregler, der efterhånden have udslettet anstaltens forskel fra et almindeligt fængsel. Man har derfor været betænkt på modificeringer af systemet. Man har således foretaget den afvigelse, at man efter Belgiens eksempel*) har indrettet *adskilte afdelinger for sindssyge forbrydere i de almindelige sindssygeanstalter* (Bedlamasylet i London). Men navnlig rettes opmærksomheden nu mere og mere på de såkaldte *sindssygestationer, knyttede til straffeanstalter*. Disse udgøre altså ikke egne anstalter, men ere forbundne med fængslerne som særskilte afdelinger af disse, således at forvaltning og lægetilsyn er fælles for

---

*) Lov af 18 Juni 1850 sur le régime des aliénés, modificeret ved lov af 28 Nvbr. 1873 (annales medic. psych. 1874, V., 12).

begge. En sådan sindssygestation (med c. 120 pladser) findes ved fængslet i *Perth* (Skotland), ligeledes ved *Auburn* i Nord-Amerika (staten New York) med 80 pladser. På det sidste sted modtages kun mænd og kun sindssyge *straffefanger*, medens de, der på grund af sindssygdom ved forbrydelsens begåelse ere erklærede for utilregnelige, forplejes i de almindelige sindssygeanstalter. I Tyskland findes sindssygestationer ved *Bruchsaal*, *Waldheim* og *Halle* og det synes, som om institutioner af denne art have fremtiden for sig i dette land; ialfald ydes der dem varm anbefaling fra forskellige sider. „Verejn der deutschen strafanstaltsbeamten“ fattede d. 2 Sptbr. 1874 en majoritetsbeslutning, i hvilken forsamlingen „erklærer det for nødvendigt og udførligt, at der ved de større straffeanstalter oprettes afdelinger for sindssyge forbrydere, i hvilke de kunne behandles som sindssyge, resp. helbredes;“ til denne udtalelse sluttede sig en majoritetsbeslutning af „die versammlung der deutschen irrenärzte“ i München 16 Sptbr. 1875. (Vierteljahrschr. f. gerichtl. med. 1876, II, s. 120). Hvad Frankrig angår, har det siden 1876 haft en sindssygestation ved fængslet *Gaillon*. Den er kun beregnet på mænd, og af hensyn til det begrænsede antal pladser har man måttet indskrænke sig til at indrømme optagelse for sådanne sindssyge *straffefanger*, der ere inddømte på mindst 1 år, og som enten ere meget farlige og voldsomme, eller lide af stærk epilepsi, medens lettere former og epileptikere, hos hvilke sygdommen optræder i mildere skikkelse, overføres til de almindelige sindssygehospitaler. Der forestår imidlertid også i Frankrig en udvidelse af institutionen, idet man dog her tillige henleder opmærksomheden på, at de med fængslerne forbundne stationer ikke ere tilstrækkelige til at afhjælpe den tilstedeværende trang. Der er mange patienter, som må udgå uhelbredede fra disse sindssygestationer og som da komme til at fylde landets sindssygeanstalter. Komme de på fri fod, ville de på grund af

deres voldsomhed og tilbøjelighed til forbrydelser idelig vende tilbage til straffeanstalterne; de kunne derfor på den ene side ikke uden fare løslades, og på den anden side volde de stort besvær, når de for livstid skulle behandles på en sindssygeanstalt. Det formenes derfor, at vanskelighederne ved de sindssyge straffefangers forplejning ikke tilfulde ere afhjulpne, førend man foruden sindssygestationer har oprettet særegne anstalter for de nævnte patienter, og i disse anstalter skulde da også anbringes en vis kategori af patienter fra de almindelige sindssygehospitaler, nemlig sådanne, der vel ikke have været forbrydere, men som ved deres voldsomhed og opsætsighed ere en stor byrde for et hospital. Disse anskuelse kom til orde på den internationale psykiatriske kongres i Paris 1878, hvor flertallet holdt på, at der skulde tilstræbes en udvikling af det begyndte system (sindssygestationer ved de store centrale straffeanstalter), men at der tillige burde opføres egne anstalter til det nævnte brug, og da enten selvstændige anstalter efter Broadmoors mønster eller sådanne, der sattes i forbindelse med et sindssygeasyl som en særlig afstønet og bevogtet afdeling. Også „Société générale des prisons“ har i sit møde d. 12 April 1881 vedtaget et forslag, der går ud på oprettelsen af asyler, som forbeholdes sindssyge forbrydere, og som efter omstændighederne skulde danne egne afdelinger af fængslerne eller af de offentlige sindssygeanstalter*).

I Sverige rejstes diskussionen om denne sag i 1873, da K. Serafimer-ordensgillet henvendte sig til regeringen med spørgsmål, om den ikke måtte finde foranledning til at lade fængselsbestyrelsen fremkomme med forslag til oprettelsen af to stationer for sindssyge forbrydere ved to af landets straffeanstalter, en mandlig og en kvindelig, således at disse sindssygestationer optog såvel de patienter, der

---

*) Bulletin de la société générale des prisons. April 1881, s. 360.

havde begået en forbrydelse i sindssyg tilstand, som dem, hos hvem der kom en sindssygdom til udbrud under straffefuldbyrdsen. I 1875 indkom da fængselsbestyrelsen med forslag og overslag til sådanne anstalter ved fængslerne i Varberg og Norrköping, men henstillede tillige, om man ikke med mindre bekostning kunde opnå at afhjælpe de ulemper, der nu hæfte ved kriminalpatienternes forplejning, når man ved de almindelige sindssygehospitaler indrettede særskilte lokaler i dette øjemed. Samme år udtalte det kgl. sundhedskollegium sig om sagen; det forment med fængselsbestyrelsen, at sådanne, der have begået en forbrydelse i sindssyg tilstand, fra ethvert synspunkt må blive at betragte som alle andre sindssyge, og at de derfor høre hjemme og bør optages på de almindelige sindssygeanstalter; med hensyn til de egenlige kriminalpatienter var kollegiet ligeledes enigt med fængselsbestyrelsen om, at de bedst kunne anbringes på den af bestyrelsen foreslåede måde. Endelig har også komiteen for udarbejdelsen af forslag til en sindssygelov for Sverige ytret sig med hensyn til det foreliggende spørgsmål. I sin betænkning af 24 Maj 1879 udtaler den, at det vilde være for kostbart at oprette særegne anstalter for de få kriminalpatienter, landet har at opvise (ved udgangen af 1877 kun 38 mænd og kvinder af denne kategori i samtlige sindssygehospitaler), hvorimod det tilsigtede mål tilfredsstillende vilde kunne opnås ved, at der ved en eller flere af de almindelige sindssygeanstalter oprettedes særegne afdelinger for sindssyge straffefanger*).

Herhjemme har Dr. TRYDE i sin tid bragt de omhandlede anstalter i forslag (Ugeskr. f. læger 3 række, 7 bd. s. 233), idet han tillige fremhæver den nytte, man kunde have af dem som observationslokale for arrestanter, hvis tilregnelighed drages i tvivl. Senere har spørgsmålet, så-

---

*) Hallin: Om sinnessjuka straffångars vård å offentliga sjukvårdsanstalter. Hygiea, Maj 1881, s. 233.

vidt forf. bekendt, ikke været fremme her tillands; da det imidlertid andensteds i så høj grad står på dagsordenen og er af stor praktisk vigtighed, turde det være på sin plads at trænge noget nærmere ind i diskussionen om denne sag, navnlig for også at blive nærmere bekendt med de argumenter, der gøres gældende *mod* nødvendigheden af sådanne særegne anstalter.

III.

Først skulle vi betragte den kategori af sindssyge forbrydere, hvor forbrydelsen er begået i sindssyg tilstand. Når der her er tale om utvivlsomme og erkendte sindssyge, som man har indrømmet utilregnelighed, gøres der for så vidt ingen ny art af anstalter nødvendig, som disse tilfælde efter deres natur egenlig høre godt hjemme paa sindssygeanstalterne. Spørgsmålet er kun, om der er særlige grunde til ikke at ønske dem her, fordi den sindssyge tillige har begået en forbrydelse. I så henseende rejses der for det første tvivl om, hvorvidt sindssygeanstalterne yde den tilstrækkelige sikkerhed; der gøres gældende, at en sindssygeanstalt ikke kan eller bør være indrettet således, at undvigelse er umulig, og at den derfor heller ikke kan give garanti for sindssyge forbryderes sikre forvaring. Det må imidlertid erindres, at en absolut sikkerhed aldeles ikke eksisterer. Der bryder hvert år fanger ud selv fra de stærkeste fængsler, hvert år fjærner der sig endel patienter fra sindssygeanstalterne, hvert år løber der endog nogle syge bort fra det overordenlig omhyggeligt bevogtede Broadmoor. Forholdet er naturligvis størst ved sindssygeanstalterne; men der findes på disse visse afdelinger, hvor patienterne ere under særlig omhyggelig opsigt, og sammenligner man antallet af dem, der løbe bort fra disse afdelinger, med dem, der bryde ud af fængslerne, vil der der næppe vise sig nogen synderlig forskel. Hvis den sikre forvaring spiller en så stor rolle, synes det under alle omstændigheder at

være den simpleste udvej til at komme ud over vanskelighederne, når man på visse sindssygeanstalter indrettede en særlig afdeling, som optog særdeles farlige sindssyge af enhver art og som kunde have lige så stærke mure og lige så faste gittere som forbryderasylerne. — Det bliver dernæst spørgsmålet, om det ikke er inhumant at bringe de sindssyge forbrydere sammen med de øvrige patienter på en sindssygeanstalt; man har ment, at disse måtte føle sig ilde berørte ved samlivet med individer, der ofte vedblive at ytre umoralske tilbøjeligheder og vaner, at de endog med rette måtte føle sig oprørte og krænkede ved at bringes sammen med tyve og mordere. Herimod gøres der imidlertid fra modsat side gældende, at erfaringen synes at modsige disse aprioriske antagelser; frygten viser sig så meget mere ugrundet, som disse sindssyge forbrydere, der i almindelighed ville være uhelebredelige, ikke lægges sammen med friske melankolier eller manier, men i sådanne afdelinger for mere eller mindre sløvsindede og forvirrede patienter, hvor der sikkert ikke er grund til at vente denne „sittliche entrüstung“. — Når man endelig siger, at lægerne ved sindssygeanstalterne krympe sig ved at modtage de sindssyge forbrydere, fordi de frygte deres farlighed og nødig ville have anstaltens husorden forstyrret af disse urolige og demoraliserende elementer, så forment der også her at være en overdrivelse tilstede. Lægen vil i den sindssyge forbryder kun se den syge og indrømme ham en plads lige så vel som enhver anden patient, mod hvilken han opfylder den pligt, som humanitetens hensyn pålægger ham. Enhver større anstalt har jo dog en række syge, der ikke give de omhandlede individer noget efter i farlighed, og hos hvem det måske kun skyldes en tilfældighed eller en bedre opsig, at de ikke netop blev en af disse forbrydere. Det er en af sindssygelægerens vanskelige opgaver at sørge for den rigtige fordeling af de syge for at undgå forstyrrelse af anstaltens ro og disciplin;

men der er i så henseende mange andre patienter, der lige så fuldt som de sindssyge forbrydere ere egnede til at bringe en overlæge til fortvivlelse.

Der vilde således måske kunne tilvejebringes enighed om, at der ikke behøves andet eller mere end sindssygeanstalter til behandlingen af de tilfælde, hvor sindssygdommen er utvivlsom og måske allerede langt henne i det uhelbredelige stadium. Men spørgsmålet om egne sindssygestationer eller „hülsstrafanstalten“ fremstiller sig med forøget styrke overfor de lettere, de forbigående, de tvivlsomme former af sindssygdom. Sindssygestationerne ved fængslerne formenes netop at ville egne sig særligt til at give ly for de tvivlsomme tilfælde af psykisk abnormitet, og det hvad enten deres patologiske natur på grund af diagnostikens ufuldkommenhed ikke har kunnet påvises inden domfældelsen og den mentale forstyrrelse derfor først er kommen til udbrud under straffetiden, eller det delvis patologiske allerede er erkendt ved undersøgelsen og der da til frifindelsen er bleven knyttet en sikkerhedsforanstaltning.

Med hensyn til disse tvivlstilfælde og de krav, de formentlig stille til særegne behandlingsformer, er der et par omstændigheder, som fortjene at fremdrages som dem, der på dette punkt skabe retslæren og den retslige medicin de største vanskeligheder. En af de væsentligste hindringer ligger i den så almindelig udbredte anskuelse om det brede grænsegebet, på hvilket åndelig sundhed og åndelig sygdom skulde møde hinanden, og hvor afgørelsen i en bestemt retning skulde være umulig. Det kan naturligvis ikke negtes, at tvivlstilfælde findes, men de ere sikkert sjældnere, end man i almindelighed tror, idet de blive færre, jo mere sagkyndige øjnene ere, som betragte dem. Det er derfor et hovedmiddel for retsplejen til at undgå tilfælde af tvivlsom tilregnelighed, at den sikrer sig den størst mulige sagkundskab og indrømmer den fornødne tid og lejlighed til

en afgørelse i en bestemt retning. Derimod vilde det være at omgå istedenfor at løse tvivlen, dersom man etablerede en egen behandling for tvivlstilfældene. Denne betragtning kommer på en vægtig måde til orde i MENDELS afhandling: Zur frage über die unterbringung geisteskranker strafgefangener (Vierteljahrschr. f. gerichtl. medic. 1876, II, s. 118.) Han mener, at de foreslåede institutioner uundgåeligt vilde føre til, at enhver forbryder, der har givet grund til tvivl om sin tilregnelighed, kom til at udstå sin straffetid i disse med fængslerne forenede sindssygestationer, og han tilføjer, at det da vilde være spildte kampe, som det har kostet lægevidenskaben at hævde de rette principer for tilregnelighedens fastsættelse og give de herhen hørende lovbestemmelser en forbedret skikkelse; så vilde det virkelig ikke mere være umagen værd for de sagkyndige at træde i skranken med hele deres videnskabelige indsigt og praktiske erfaring, da dog, når alt kom til alt, den dom i forvejen vilde være udtalt, at de tvivlsomme tilfælde skulle anbringes på disse egne anstalter, „der forene fængslets form med sindssygehospitalets ånd“.

Det hænger sammen med denne antagelse af et bredt grænseland mellem åndelig sundhed og sygdom, at man ofte lader sig unødigt allarmere af en teori, som i ikke mindre grad er egnet til at skabe vanskeligheder for retslæren ved de her omhandlede spørgsmåls løsning. Jeg sigter til teorien om coincidensen af forbrydelse og sindssygdom, der i visse tilfælde skulde kunne være således sammenvoxede med og indvævede i hinanden, at det aldeles ikke er til at finde ud af, hvilket af de to momenter der er det egenlig bestemmende for individets handlinger. Der skal ikke her nærmere gås ind på denne allerede tidligere berørte lære om forbrydelsens sygelig-organiske genese og det deraf betingede slægtskabsforhold til sindssygdommene. Kun vil det formentlig være oplysende at fremdrage visse fra straffeanstalterne vel kendte typer, der regnes som

henhørende til denne psykisk degenererede forbryderklasse, og overfor hvilke der altså menes at være trang til at bringe en egen behandlingsmåde til anvendelse. Jeg skal først omtale den klasse af vanebrydere, der ved deres drikfældighed og uordenlige, vagabonderende liv pådrage sig en svækkelse af de åndelige evner, blive uimodtagelige for moralsk påvirkning og så forhædede i deres hang til forbrydelser, at de idelig vende tilbage til fængslerne. Der kan være tvivl om, hvorvidt disse mennesker ikke med samme ret kunne behandles som sindssyge, og i virkeligheden findes der fordelt mellem fængslerne og sindssygeanstaltens plejeafdelinger endel individer, der let erkendes for at være ganske de samme på begge steder. Det er mere eller mindre sløvsindede personer, der egenlig ingen abnormiteter frembyde, sålænge de ere indespærrede, satte under rolige, ensformige forhold og unddragne visse skadelige årsagsmomenters indvirkning; behandlingen består kun i at holde dem til arbejde. Men når de komme ud og give sig til at drikke, sker der et tilbagefald, og de psykiske abnormiteter træde atter frem. Det er ikke ualmindeligt at træffe individer af denne art, som, når de få en af deres dårlige perioder, afvejlende finde optagelse i straffeanstalterne og på sindssygeanstalterne, idet det er en ren tilfældighed, om det, som har foranlediget øvrighedens indskriden, fører dem det ene eller det andet sted hen. De opnå begge steder på lige måde bedring i deres tilstand, idet også straffeanstaltens regelbundne orden i og for sig virker som et helbredelsesmiddel, og de ere selv i tvivl om, hvilket opholdssted de skulle give fortrinet. Under disse omstændigheder synes der ikke at være grund til at opstille absolute fordringer med hensyn til den afgørelse, om disse individer efter deres natur høre hjemme på straffeanstalterne eller sindssygehospitalerne, men navnlig synes deres behandling ikke at kræve ny institutioner af en tredje art i form af egne anstalter eller stationer.

Hos en anden art af forbrydere, der også kan siges at repræsentere den såkaldte professionelle forbryderklasse, træde de psykiske abnormiteter og dermed vanskeligheden for behandlingen stærkere frem. Der er mellem de tvivlsomme individer, „som hverken ere kloge eller gale“, en vis klasse, hos hvem en høj grad af voldsomhed fremtræder som den væsentligste psykiske abnormitet, mennesker, hos hvem der sædvanlig intet sygeligt bemærkes, men hvor der lejlighedsvis optræder ustyrlige paroxysmer eller kommer affekter til udbrud, der på grund af deres umotiverede og excessive natur få karakteren af det patologiske. Sådanne individer blive ofte forbrydere og volde da stort besvær såvel ved domstolene, som når de indkomme på straffeanstalterne. Det er dem, der i tidligere tid undergik de idelige og voldsomme disciplinarstraffe; nu tildags ere de en kilde til stadig forlegenhed for fængselsdirektørerne, som have en mistanke om, at det er deres natursygelighed, der ytrer sig, og derfor krympe sig ved at gribe til de forholdsregler, der stå til deres rådighed ved opsætsighed fra andre forbryderes side og, når de forsøges gennemførte, kun vise sig at gøre ondt værre. Sagen er, at det i virkeligheden for største delen drejer sig om sindssyge patienter; derfor se vi, hvorledes man på sindssygeanstalterne, hvor man véd at tage disse mennesker på den rette måde, ofte forvandler uregerlige straffefanger til flittige og medgørlige arbejdere. Netop ved denne kategori af tilfælde stiller det sig således, at de for en sagkyndig undersøgelse falde til to sider, således at de tilfælde, hvor karakterens perversitet skyldes simpel råhed og brutalitet, komme til at stå overfor dem, hvor den er en sygelig, patologisk betinget ytring. Der gives naturligvis også her tvivlstilfælde; men der er derfor ingen grund til ved disse at antage, at individet hverken er forbryder eller sindssyg, ikke heller at det er på engang forbryderske og sygelige impulser, der gøre sig gældende hos ham. Talen er simpelt-

hen om tvivlstilfælde, og der gælder derfor her det samme, som ovenfor er sagt med hensyn til de formentlige krav, som disse tvivlstilfælde overhovedet stille til behandlingen. Teorien om de „verbrecherische irren“ indeslutter en åbenbar fare for retslivet, og det vilde være utidigt at gøre denne teori indrømmelser ved her at instituere en egen art af behandling, der på en vis måde holder mellemvejen mellem straf og sikkerhedsforanstaltning. Samfundets retsbevidsthed fordrer endnu det spørgsmål klart og fuldt besvaret, om den anklagede er en forbryder, som vi må fordre straffet, eller en ulykkelig, som man skal beklage som sindssyg, og den psykiatriske videnskab er, som MENDEL siger, allermindst kaldet til at udviske denne grænse eller til at anbefale institutioner, der tjene dette mål.

Selv om altså de foreslåede stationers forbindelse med fængslerne blev en rent ydre uden at berøve dem deres karakter af virkelige sindssygeanstalter, vil der dog ifølge det foregående ikke være trang til dem for behandlingen af den kategori af sindssyge forbrydere, hvor forbrydelsen er begået i sindssyg tilstand. Spørgsmålet bliver da om deres hensigtsmæssighed for behandlingen af sindssyge *straffefanger*; og det er også dette deres formål, der i almindelighed haves for øje. Det fremhæves, at hensynet til helbredelsen kræver patienternes skyndsomme fjærnelse fra straffeanstalten, og da løsladelsen fra denne og modtagelsen på en sindssygeanstalt i almindelighed er forbunden med megen tidsspilde foruden en hel del ulejlighed, formenes det at være en stor fordel, når patienterne kunde overgå til en med straffeanstalten forbunden sindssygestation. Og selv om denne fændtes ved et andet af landets fængsler, vilde dog patientens overførelse til dette være forbunden med relativt få vanskeligheder for administrationen. Dersom den syge helbrededes, eller under sygdommens fri intervaller, kunde han overføres til den anden del af anstalten

mellem de sunde fanger, således at han dog stedse vedblev at være under kyndig observation.

Trods disse tilsyneladende fordele gøres der dog væsentlige grunde gældende *imod* nødvendigheden af sådanne stationer til behandling af straffeanstaltternes sindssyge. Betragte vi disse sindssyge nøjere, så er talen her for det første om en del uheldelige, mere eller mindre åndssløve patienter, hos hvilke der optræder urolige perioder. Mange af disse individer høre sandsynligvis slet ikke hjemme her, men skulde oprindelig have været overgivne sindssygehospitalerne til forplejning; ere de imidlertid engang i fængslet, kunne de i almindelighed godt „ride stormen af“ på dettes sygestuer, navnlig når disse undergik nogen udvidelse og forbedring. Hvad det ringere antal af helbredelige tilfælde angår, formenes det, at der heller ikke for deres skyld fordres egne nybygninger. Endel lettere og forbigående anfald af psykisk lidelse vil godt kunne behandles på et almindeligt fængsels sygeafdeling. Da der for disse patienter ikke kan fordres andet, end hvad man overhovedet ved sindssygebehandlingen yder sine patienter, nemlig passende forhold og betingelser for en naturhelbredelse, så er egenlig ethvert godt sygehus også brugeligt som opholdssted for en sindssyg, når den behandlende læge er sagkyndig på dette område, og enkelte særligt indrettede rum af fængslets sygeafdeling ville i almindelighed være tilstrækkelige til behandlingen af forbigående friske hjerne-lidelser. Af og til vil det sikkert findes nødvendigt at overføre en sådan patient til sindssygeanstalterne, hvor naturligvis altid de bedste forudsætninger for en helbredelse ere tilstede. Derimod ville de foreslåede institutioner ikke afgive noget gunstigt opholdssted; med de begrænsede lokaliteter, som de dog i ethvert tilfælde vilde komme til at nøjes med, vil man ikke her kunne foretage de klassifikationer og adskillelser, som på helbredelsesanstalterne danne et væsentligt led i behandlingen. Sindssygestatio-

nerne ville i virkeligheden kun frembyde ringe fordele for fængslets sygestuer; og i henseende til sine omgivelser vilde den syge sikkert blive ugunstigere stillet end i selve fængslet. Hvorledes vil nemlig besætningen på en sådan med en straffeanstalt sammenhængende sindssygestation komme til at tage sig ud? Først og fremmest vil man fjærne hertil de mest besværlige elementer, der dannes af de uheldbredelige og tildels voldsomme „verbrecherwahnsinnige“, det vil sige: anstalten vil i henseende til sine beboere for en stor del komme til at ligne de efter Broadmoor-mønsteret dannede egenlige forbryderasyler. Nu kan der vel være delte meninger om disses anvendelighed, men ialfald kunne de dog ikke anses for at afgive heldige betingelser hvor talen er om det sted, hvor sindssyge straffefanger skulle søges *helbredede*.

Det stiller sig således tvivlsomt, navnlig hvor talen er om små stater, hvorvidt man tør tilråde eller forlange ny institutioner for behandlingen af sindssyge forbrydere. Snarere synes det at være nødvendigheden for en udvidelse og forøgelse af sindssygeanstalterne, der også fra denne side påtrænger sig.

K. PONTOPPIDAN.
